IX kadencja

KANCELARIA SEJMU
Biuro Komisji Sejmowych

PEŁNY ZAPIS PRZEBIEGU POSIEDZENIA

■ **Komisji Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (nr 159)**

z dnia 13 kwietnia 2023 r.

Pełny zapis przebiegu posiedzenia

Komisji Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (nr 159)

13 kwietnia 2023 r.

Komisja Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, obradująca pod przewodnictwem poseł **Urszuli Pasławskiej (KP)**, przewodniczącej Komisji, rozpatrzyła:

– informację na temat planowanego finansowania działań z zakresu ochrony środowiska z Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) oraz Programu Fundusze Europejskiej na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS).

W posiedzeniu udział wzięli: **Marcin Horała** sekretarz stanu w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej wraz ze współpracownikami, **Piotr Uściński** sekretarz stanu w Ministerstwie Rozwoju i Technologii wraz ze współpracownikami, **Adam Guibourgé-Czetwertyński** podsekretarz stanu w Ministerstwie Klimatu i Środowiska wraz ze współpracownikami.

W posiedzeniu udział wzięli pracownicy Kancelarii Sejmu: **Bartosz Bąk**, **Aleksandra Pniewska** – z sekretariatu Komisji w Biurze Komisji Sejmowych.

Przewodnicząca poseł Urszula Pasławska (KP):

Otwieram posiedzenie Komisji Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa. Witam serdecznie panie i panów posłów. Witam panów ministrów: pana Marcina Horałę – sekretarza stanu w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej, pana Piotra Uścińskiego – sekretarza stanu w Ministerstwie Rozwoju i Technologii oraz pana Adama Guibourgé-Czetwertyńskiego – podsekretarza stanu w Ministerstwie Klimatu i Środowiska.

Szanowni państwo, porządek dzienny dzisiejszego posiedzenia przewiduje rozpatrzenie informacji na temat planowanego finansowania działań z zakresu ochrony środowiska z Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) oraz Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS).

Bardzo proszę, jako pierwszego pana ministra środowiska, o przedstawienie informacji na temat KPO. Bardzo proszę.

Podsekretarz stanu w Ministerstwie Klimatu i Środowiska Adam Guibourgé-Czetwertyński:

Dzień dobry, pani przewodnicząca. Dziękuję bardzo za możliwość przedstawienia tych informacji. Przesłaliśmy dość obszerny materiał podsumowujący kluczowe programy, które będą dostępne zarówno w Krajowym Planie Odbudowy, jak i w środkach spójności, czyli w FEnIKS-ie. Zgodnie z prośbą, skupię się na krótkim przedstawieniu tego, co znajduje się w KPO i dotyczy ochrony środowiska.

Na wstępie zasygnalizuję jeszcze, że oprócz obszarów związanych ściśle z ochroną środowiska i w jednym i w drugim miejscu są także inne programy, które częściowo czy pośrednio mają wpływ na cele środowiskowe, ale związane są z działami: energia czy klimat. To jest np. rozbudowa sieci, budowa magazynów, infrastruktura w energię odnawialną, wsparcie rozwoju wodoru itd. Tak więc, oprócz tych rzeczy, o których teraz będą szczegółowo mówił, są też inne istotne programy.

Jeśli chodzi o KPO – kluczowy dla nas obszar inwestycji, jeśli chodzi o ochronę środowiska – to są działania związane z efektywnością energetyczną i z czystym powietrzem.

Z całkowitego budżetu programu dla Polski, który wynosi 35 mld euro, jest 5,1 mld euro przewidywanych na dofinansowanie inwestycji w ramach komponentu B, gdzie jest „zielona energia i zmniejszenie energochłonności". I tu najważniejszy program to jest właśnie program związany z efektywnością energetyczną i z czystym powietrzem. Łącznie to jest prawie 3,9 mld euro w formie dotacji i 1,2 mld euro w formie pożyczek, z czego najważniejszy program jest na ponad 3 mld euro na „Czyste powietrze".

Oprócz efektywności energetycznej drugim programem związanym z ochroną środowiska, który się znajduje w KPO, jest „rekultywacja wielkoobszarowych terenów poprzemysłowych i Morza Bałtyckiego", na który przeznaczamy kwotę 200 mln euro.

W przypadku efektywności energetycznej i czystego powietrza – projekty, które będą realizowane, dotyczą głównie budynków publicznych, oświatowych, ale także budynków dla lokalnej aktywności społecznej. To są też programy dotyczące wymiany wysokoemisyjnych źródeł ciepła i termomodernizacji budynków (w ramach programu „Czyste powietrze"), ale też związane ze wsparciem inwestycji w budynkach wielorodzinnych. I tutaj nie tylko Ministerstwo Klimatu i Środowiska zajmuje się tymi projektami, ale także Ministerstwo Rozwoju, a częściowo też Ministerstwo Kultury i Ministerstwo Aktywów Państwowych.

W przypadku obszaru „rekultywacja wielkoobszarowych terenów poprzemysłowych i Morza Bałtyckiego" – to są głównie projekty, które mają na celu usunięcie zagrożenia dla zdrowia i życia ludzi. To jest minimalizacja negatywnego wpływu na środowisko przyrodnicze i także odzyskanie tych terenów do ponownego ich wykorzystania, np. nadając im nowe funkcje.

Jaki jest stan realizacji tych programów? W ramach programu „Czyste powietrze" trwa nabór. Od grudnia 2022 r. program jest współfinansowany ze środków PFR na inwestycje zaplanowane w Krajowym Planie Odbudowy. Dotychczas PFR na ten cel przekazał prawie 800 mln zł. Ten nabór trwa w trybie ciągłym. Wnioski są składane do właściwych wojewódzkich funduszy, w zależności od tego gdzie jest zlokalizowany budynek. To tyle, jeśli chodzi o KPO.

Przewodnicząca poseł Urszula Pasławska (KP):

Rozumiem, że zakończył pan swoją wypowiedź?

Podsekretarz stanu w MKiŚ Adam Guibourgé-Czetwertyński:

Tak, jeśli chodzi o KPO. Mogę kontynuować z FEnIKS-em…

Przewodnicząca poseł Urszula Pasławska (KP):

Bardzo proszę. Tak, żebyśmy prześledzili całość państwa materiału.

Podsekretarz stanu w MKiŚ Adam Guibourgé-Czetwertyński:

Dobrze. Jeśli chodzi o FEnIKS, całkowita alokacja tego programu to ponad 24 mld euro, w tym środki, za które jako Ministerstwo Klimatu i Środowiska będziemy odpowiadać, prawie 10 mld euro. Najważniejsze obszary w zakresie ochrony środowiska to po pierwsze, „efektywność energetyczna" na 2,5 mld euro, „wsparcie energii odnawialnej" na ok. 0,5 mld euro, „adaptacja terenów zurbanizowanych" – 560 mln euro , „gospodarka wodno-ściekowa" ponad 1 mld euro, „gospodarka odpadami" – 160 mln euro, „ochrona przyrody i rozwój zielonej infrastruktury" – 310 mln euro, „adaptacja do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom" – 1,4 mld euro, kwestie związane z jakością wody do spożycia – 180 mln euro.

Jeżeli chodzi o obszar „efektywność energetyczna", to pewnie najważniejsze wyzwanie w zakresie ochrony środowiska, z którym dzisiaj się zmierzymy, związane z poprawą jakości powietrza i dlatego tak znaczna część środków przeznaczona jest na ten cel. W pierwszej kolejności będziemy wykorzystywać środki z KPO, o których wspomniałem. W drugiej kolejności na „Czyste powietrze" przeznaczymy środki z FEnIKS.

W ramach obszaru „wsparcie dla energii odnawialnej", będzie wsparcie dla wykorzystania OZE przez osoby indywidualne, przez przedsiębiorstwa, administrację publiczną i jednostki samorządu terytorialnego. Będzie to realizowane m.in. w ramach programu „Mój prąd".

Jeśli chodzi o „adaptację terenów zurbanizowanych do zmian klimatu”, to będzie wsparcie realizacji projektów w tych miastach, dla których w poprzedniej perspektywie finansowej opracowano plany adaptacji do zmian klimatu.

Jeśli chodzi o „gospodarkę wodno-ściekową” będą tutaj realizowane przedsięwzięcia we wszystkich aglomeracjach powyżej 15 000 RLM – zgodnie z Krajowym Planem Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

W zakresie „gospodarki odpadami” będą głównie projekty związane z systemami zagospodarowania odpadów, ale także z zapobieganiem powstawaniu odpadów i przygotowania do ponownego użycia i recyklingu.

W ramach „ochrony przyrody” będziemy wspierać projekty, które wzmacniają ochronę i zachowanie przyrody, ale też wspierają rozwój różnorodności biologicznej i zielonej i niebieskiej infrastruktury, także na obszarach miejskich. Będą też działania związane z oczyszczeniem i przywróceniem do użytku terenów zdegradowanych, poprzez ich rekultywację i także działania z zakresu edukacji ekologicznej.

Jeszcze w ramach obszaru „adaptacja do zmian klimatu i zapobieganie klęskom i katastrofom” będziemy finansować głównie przedsięwzięcia, które mają na celu minimalizację negatywnych skutków do zmian klimatycznych, czyli m.in. adaptacja w obszarach miejskich, zwiększenie naturalnej retencji i infrastruktury, która służy do zmniejszenia skutków i zapobiegania suszy i powodzi.

Jeśli chodzi o stan prac, obecnie pracujemy nad uruchomieniem pierwszych naborów. Przyjmowane są kryteria dla poszczególnych obszarów. Ten proces jest w trakcie i powinien się zakończyć w najbliższych miesiącach, tak aby uruchomić pierwsze nabory latem bieżącego roku, po zatwierdzeniu wszystkich kryteriów przez Komitet Monitorujący.

Pierwsze nabory, które planujemy uruchomić, będą w następujących obszarach: opracowanie planów adaptacji do zmian klimatu, wsparcie zrównoważonych systemów gospodarowania wodami opadowymi, kompleksowe projekty z zakresu gospodarki wodno-ściekowej w aglomeracjach ujętych w KPOŚK, zielona, niebieska infrastruktura ze stosownym zapleczem, czyli odbetonowanie terenów miejskich, poprawa efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej, poprawa efektywności energetycznej w dużych i średnich przedsiębiorstwach oraz poprawa efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych, a także rozwój OZE. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Urszula Pasławska (KP):

Bardzo dziękuję za informację. Poproszę może pana ministra Horałę.

Sekretarz stanu w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej Marcin Horała:

Szanowna pani przewodnicząca, mój przedmówca na tym poziomie ogólnym właściwie w znacznej mierze wyczerpał temat. Ja może tylko punktowo uzupełnię o pewien aspekt FEnIKS-a, który tutaj w szczegółach nie wybrzmiał, czyli te środki związane z przekształceniami transportu, który też oczywiście ma wpływ na ochronę środowiska. Są to 2 mld euro na działania związane z transportem miejskim, 594 mln euro na działania związek z transportem kolejowym, przy tym na wsparcie taboru kolejowego i kolei aglomeracyjnych to: 400 mln euro na bezemisyjny tabor kolejowy, aglomeracyjny i do przewozów międzyregionalnych, a 194 mln euro na wsparcie infrastruktury kolei aglomeracyjnych – plus cała ta wiedza, którą przekazał mój znakomity przedmówca. Oczywiście, gdyby była wola ze strony państwa posłów, żeby wejść w szczegóły, to jesteśmy do dyspozycji.

Przewodnicząca poseł Urszula Pasławska (KP):

Bardzo dziękuję. Poproszę pana ministra Uścińskiego o przedstawienie informacji w skrócie.

Sekretarz stanu w Ministerstwie Rozwoju i Technologii Piotr Uściński:

Szanowna pani przewodnicząca, Wysoka Komisjo, Ministerstwo Rozwoju i Technologii również realizuje działania powiązane z obszarem ochrony środowiska ujętym w KPO. One mają na celu poprawę efektywności energetycznej w budownictwie wielorodzinnym. Wspieramy inwestycje w termomodernizację, remonty, rozwój odnawialnej energii w istniejących budynkach oraz budowę nowych energooszczędnych budynków mieszkalnych. Właśnie w ramach efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych przewidzie-

liśmy grant termomodernizacyjny w wysokości 10 % kosztów przedsięwzięcia termomodernizacyjnego, w celu wsparcia przedsięwzięć związanych z efektywną modernizacją ocieplania budynków wielorodzinnych. Uzupełnia on środki krajowe, dzięki czemu maksymalne wsparcie może wynieść nawet 41% kosztów inwestycji.

Przewidziano też wsparcie wspólnot mieszkaniowych, spółdzielni mieszkaniowych i innych właścicieli, zarządców budynków wielorodzinnych dokonujących zakupu, montażu lub modernizacji odnawialnych źródeł energii w swoich budynkach. I tu jest do 50% kosztów przedsięwzięcia.

Wspomniane działania mają znaczenie dla ochrony środowiska z uwagi na wpływ budowy i eksploatacji budynków mieszkalnych na emisję gazów cieplarnianych, emisję zanieczyszczeń z systemów grzewczych, zużycie energii ze źródeł odnawialnych, ślad węglowy związany z produkcją materiałów budowlanych i procesów budowy oraz powstawanie odpadów.

W ramach KPO ministerstwo finalizuje przygotowanie inwestycji pod nazwą „Instalacje odnawialnych źródeł energii realizowane przez społeczności energetyczne". Celem inwestycji jest rozwój lokalnych odnawialnych źródeł energii poprzez wsparcie inwestycji społeczności energetycznych, w tym klastrów energii, spółdzielni energetycznych, zbiorowych porozumień prosumentów oraz ewentualnych przyszłych form społeczności energetycznych, ze szczególnym uwzględnieniem roli samorządów. Zakładamy udzielenie wsparcia przedinwestycyjnego i inwestycyjnego ok. 150 społecznościom energetycznym do końca 2026 r. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Urszula Pasławska (KP):

Bardzo dziękuję. Otwieram dyskusję. Czy są pytania do panów ministrów? Nie słyszę, więc ja zadam pytanie. Pierwsze, dotyczące harmonogramów – w szczególności zwrócę się tu do pana ministra środowiska – wdrażania tych środków, przygotowania, uszczegółowienia, jeżeli już takowe jest, to też proszę o informację, bo jednak jesteśmy w pewnym niedoczasie.

Drugie pytanie dotyczy listy beneficjentów, jeżeli chodzi o FEnIKS i kwestie efektywności energetycznej. Państwo pominęliście wspólnoty mieszkaniowe – strona 14 – więc czy to rzeczywiście jest taka decyzja, czy ten katalog beneficjentów będzie zdecydowanie szerszy? Ale najważniejsza sprawa dotyczy harmonogramów: jak to z państwa strony wygląda, jaki jest plan? Kiedy środki zaczną pracować, kiedy będą uruchomione i zakończone nabory? Bardzo proszę, panie ministrze.

Podsekretarz stanu w MKiŚ Adam Guibourgé-Czetwertyński:

Dziękuję bardzo za pytania. Jeśli chodzi o uszczegółowienie programu, to został zatwierdzony w grudniu przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Co do wspólnot, to demarkacja między różnymi źródłami finansowania ze środków unijnych jest taka, że akurat w tym obszarze projekty będą realizowane na poziomie regionalnych programów operacyjnych.

Jeżeli chodzi o harmonogram, częściowo te nabory są w toku w takim programie, jak np. „Czyste powietrze", który jest prefinansowany ze środków PFR, a jeżeli chodzi o środki z FEnIKS, czyli ze środków spójności, jesteśmy w trakcie zatwierdzenia kryteriów. Dla pierwszych trzech obszarów mamy już zatwierdzone kryteria, więc na kolejnych posiedzeniach Komitetu Monitorującego w kwietniu i w maju zatwierdzimy je, mam nadzieję, dla wszystkich obszarów i latem będziemy w stanie już uruchomić pierwsze nabory ze środków FEnIKS w obszarach, o których wspomniałem podczas mego pierwszego wystąpienia.

Przewodnicząca poseł Urszula Pasławska (KP):

Mam kolejne pytanie. Czy te środki na dzień dzisiejszy – tak, jak w przypadku regionalnych programów operacyjnych – są warunkowe? Bo decyzje wykonawcze zatwierdzające regionalne programy operacyjne zawierają klauzulę uruchomienia środków – co związane jest ze sporem Polski z Komisją Europejską – po zrealizowaniu wszystkich zobowiązań dotyczących, chociażby Karty Praw Podstawowych, czy o program Infrastruktura i Środowisko. Czy te konkursy będą uruchamiane warunkowo? Czy są zabezpieczenia na płatności ewentualne?

Sekretarz stanu w MFiPR Marcin Horała:

Generalnie rzecz biorąc wszystkie te warunki sektorowe dotyczące programów sektorowych są już zatwierdzone i stwierdzono, że Polska je spełnia. Oprócz tego mamy warunkowość ex ante dotyczącą całej perspektywy, która też w naszej samoocenie jest spełniona. Trwa dyskusja dotycząca Karty Praw Podstawowych, ale nie przewidujemy i nie mamy takich sygnałów, żeby tutaj był jakiś problem. Zaliczki zostały uruchomione, tak że wszystko…

Przewodnicząca poseł Urszula Pasławska (KP):

Ale zaliczki na pomoc techniczną. Rozumie pan, panie ministrze, gdzie jest problem. Chodzi o to czy konkursy, które będą uruchamiane, będą faktycznie zrealizowane pod względem płatności? Czy państwo macie tutaj jakiś plan, czy ewentualnie zabezpieczone są inne środki, z których można byłoby sfinansować projekty? Bo jest to sytuacja bardzo niekomfortowa zarówno dla instytucji wdrażających te programy, jak i dla samych beneficjentów.

Sekretarz stanu w MFiPR Marcin Horała:

Przyznam, że tu trzeba byłoby bardzo precyzyjnie uchwycić…według wszelkich możliwych procedur na ten moment istniejących na ten moment te programy są zatwierdzone i płatności powinny być. Zatem, nie planujemy jakiś zewnętrznych źródeł prefinansowania dla funduszy spójności, w tym i tych, w sytuacji gdy nie ma takiej potrzeby.

Przewodnicząca poseł Urszula Pasławska (KP):

Dobrze. Pani poseł Joanna Mucha.

Poseł Joanna Mucha (Polska2050):

W takim razie mam bardzo proste pytanie, bo jesteście państwo przedstawicielami rządu. Kiedy zostanie złożony wniosek o pieniądze z KPO?

Sekretarz stanu w MFiPR Marcin Horała:

Wniosek zostanie złożony wtedy, kiedy zostaną wypełnione kamienie milowe dla pierwszego wniosku o płatność. Jak wszyscy wiemy, brakuje jeszcze jednego, dotyczącego ustawy o sądownictwie. Ona jest w tym momencie w Trybunale Konstytucyjnym, więc wtedy kiedy Trybunał rozstrzygnie plus jakiś tam czas na techniczne przygotowanie tego wniosku.

Przewodnicząca poseł Urszula Pasławska (KP):

To było bardzo ważne pytanie, ponieważ możemy rozmawiać o różnych programach i mieć różne cele do zrealizowanie, ale jeżeli nie będziemy mieli środków, to będą to tylko dokumenty, które nie będą miały pokrycia w rzeczywistości. Stąd to pytanie natury nie politycznej, ale merytorycznej.

Czy są jeszcze jakieś pytania od pań i panów posłów? Nie. No, bardzo krótka Komisja. Bardzo dziękuję za państwa materiały. Zamykam posiedzenie Komisji.